

בסיעתא דטימיא

שיעור שבועי

הגאון הגדול

רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת בהר בַּחֲקֹתַי 605

ו"ז באייר תשפ"ג

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171004

www.kolhalashon.com

גישה ישירה לשיעור במערכת קול הלשון

בלי לחפש ולדפדף בין השיעורים במערכת.
מתקשרים לקו קול הלשון במספרים הרגילים והישירים,
מקיימים מיד כוכבית * סולמית #
ואחריו את מספר השיעור 35308484 ולסיום סולמית #

פרשית בְּהַר בְּחֻקֵּי תִשְׁבֵּ"ג

שיעור הגר"י זילברשטיין שליט"א ב"בית הכנסת המרכזי רמת אלחנץ"

לע"נ שמעון ב"ר שאול לוסטיג ז"ל
לע"נ שמואל ב"ר משה גודלבסקי ז"ל
לע"נ אברהם יצחק ב"ר אליעזר מנחם ושרה שפס ז"ל

הנ"ל נסע דרך עיר הנ"ל ושכח למסור התיבה עם האתרוגים לאשת המשלח הנ"ל והולכים למקומות אחרים עד שעברו ימי החג, האם יכול בעל העגלה עתה לומר הרי שלך לפניך, או שמא חייב לשלם את דמי האתרוגים שהיו שווים בערב החג? לאחר שכתב את מחלוקת הפוסקים אם אפשר לומר באתרוג לאחר סוכות הרי שלך לפניך, כתב לענ"ד לחייב את בעל העגלה מצד שכירות פועלים בדבר האבד. דמבואר ברמ"א [סימן של"ג ס"ו] ובש"ך [שם ס"ק ל"ט], שאם שכר פועלים להעלות את הפשתן מהמשרה, וחזרו בהם, ולא היה יכול לשכור פועלים אחרים ובעל הבית הפסיד ממון, חייבים הפועלים לשלם, ואפילו לא נפסד אלא מעט. קשה למה לא יוכלו הפועלים לומר לו הרי שלך לפניך, כמו גזלן שגזל פירות, והרקיבו מקצת הפירות, יכול לומר הרי שלך לפניך. הטעם, כיוון דשכרו על זה גופיה שלא ירקב, ונשתעבד הפועל בכך לסלקו מההיזק שאינו ניכר, חייב אף בזה. א"כ ה"נ באתרוגים בנידון דידן דנשתעבד הבע"ג להביא קודם החג לעירו, מחוייב לשלם היזקו אפילו אם לא היה מוליך אותם כלל, רק שחזר בו, ומכ"ש שהוא נטל אותם בידו ונשתעבד על כך.

נראה שהוא הדין הכא דכיוון שהשלטונות שכרו את מכבי האש, כדי שישתלטו על השריפות מיד כשהן קטנות, אינם יכולים להפטר ולומר שזהו רק גרמא, כי על זה גופא שכרו אותם. כן כתב ה'נתיבות' [סימן קפ"ג סק"א], שאף שאדם פטור על שגרם לחברו מניעת רווח, כי אין זה אלא גרמא, מ"מ פועל או שליח בשכר חייבים.

מכבי אש שהתרשלו בהגעתם, האם חייבים לשלם את הנזק

טיאלה :

כתוצאה מקצר חשמלי פרצה אש בארון חשמל, והשכנים הזמינו מכבי אש. הם התרשלו והגיעו באיחור, ובינתיים נשרפו שתי קומות העליונות וכל תכולתם, והנזק היה עצום. האם הכבאים שהתרשלו חייבים לשלם?

תשובה :

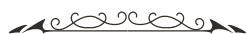
לכאורה נראה דפטורים, אף שפשעו והתרשלו, מאחר ולא הזיקו בפועל, אלא שלא באו להציל, ועבור מחדל לא משלמים כי אין זה אלא גרמא. אך ב'ערוך השולחן' כתב שחייבים, משום שבחוק"מ [סימן קנ"ה ס"ב] כתוב: "...ועתה בכל מקום הוקם איש מהממשלה שיגרוף האפר מהתנורים, ומארובות מעלי עשן, ומחויב כל אדם ליזהר לנקותם... ואם קרא את המנקה ולא בא, חייב המנקה לשלם, כי פושע גמור הוא...". לכאורה צ"ב למה ישלם הרי לא הזיק בפועל, ואינו אלא גרמא.

נראה לבאר על פי מה שכתב ב'נחלת צבי' [סימן רצ"א סעיף כ"א]: "מעשה באחד שקנה תיבה עם אתרוגים קודם החג בריחוק מקום, ושכר בעל עגלה להוליכם לעיר למסור שם לאשתו, והיא תמכור אותם לאנשי קהילתו למצוה על החג, ואח"כ לא נסע הבעל עגלה בעצמו ומסר את העגלה והסוסים וגם האתרוגים לשכירו שמושכר לו לשנה בעסק העגלה, והשכיר

לנהוג כמו שנהג החפץ חיים, כי עצם הצלת השעון זמנה דקה אחת, ואין היא מעכבת הצלת הרכוש הפרטי, אלא שלא זכר איה מקומו, וא"כ אינו נפטר עבור זה, משום שיש בזה פשיעה, ש'כל לא ידענא פשיעותא היא', כמבואר במסכת בבא מציעא [ל"ה.], לכן נתאחר כדי להיזכר היכן השעון, וכל אדם אילו לא היה מציל את השעון כי לא זוכר היכן הוא, היה חייב לשלם.

אך יש כאן הנהגה מופלאה של רבינו הגאון והחסיד האמיתי החפץ חיים, שגם ברגע כזה שכל אחד מאבד עשתונותיו, ובהול על ממונו, החפץ חיים בדק דבר ראשון מהי חובתו בעולמו, ולאחר מכן מה עם רכושו.

לקנות לאשה תכשיטים כשיכבר ישי לה

טיאלה :

יש מצוה לקנות לאשה בגד או תכשיט לקראת החג כמבואר בגמרא [מסכת ר"ה דף ו':], וכן נפסק בשו"ע [או"ח תקכ"ט ס"ב].

יש לשאול, זוג שנשוי כבר שנים רבות, ובכל שנה הבעל קונה לאשתו בגד ותכשיטים, עכשיו כבר ביתם מלא בבגדים ותכשיטים, עד כמה תכשיטים צריך הבעל לקנות לאשתו?

תשובה :

יעוין בשו"ת 'משנת יוסף' [ח"ג סוף סימן קע"ב] ששאל שאלה זו, לגבי אדם שקנה לאשתו תכשיטים וכבר יש לה הרבה, מה יעשה, יעו"ש.

לכאורה היה מקום לומר שצריך לקנות עד 24 תכשיטים, וכעין מה שמצינו ברש"י [שמות ל"א, י"ח], שאמר על הפסוק "ויתן אל משה כְּכֹלְתוֹ לְדַבֵּר אֹתוֹ", כְּכֹלְתוֹ - כְּכֹלְתוֹ כתיב חסר, שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט כזה. דבר אחר - מה כלה מתקשטת בעשרים וארבעה קשוטין, הן האמורים בספר ישעיה [ג' י"ח - כ"ד], אף תלמיד חכם צריך להיות בקי בעשרים וארבעה ספרים.

כן מצינו ב'בעל הטורים' על הפסוק [בראשית ב' כ"ב] "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים", ויבאה כתיב חסר, והוא עולה כ"ד, רמז שהקב"ה קשטה בכ"ד

פרצה דליקה והח"ח השיתהה מלהציל את רכושו

טיאלה :

הרב משה מאיר ישר סיפר [ה'חפץ חיים ופעלו' ח"ג עמוד תתרצ"ב]: פעם פרצה דליקה ברחוב שהחפץ חיים גר בו, אנשים נכנסו נבהלים ונסערים והודיעו לחפץ חיים שפרצה דליקה וצריך לפנות את הבית, התחילו הכל בבית ומסביב לו לצרור את חפציהם בעלי הערך, כדי שיהיו מוכנים להצלה מפני הדליקה, ואילו החפץ חיים נשאר שקט ומהרהר כאילו התאמץ להיזכר בדבר מה. אף אחד לא ידע סיבת הדבר, לאחר כעשר דקות, לפתע התעורר החפץ חיים עם הבעה של ספוק על פניו, הוא קָרַב כסא לאצטבה, עלה עליו, פשט את ידו, הוריד שעון קטן והכניסו לכיסו. רק לאחר מכן ביקש מבני הבית שיסייעו לו לאסוף את חפצי הערך שלו ולצררם. לתמיהת הנוכחים על פשר הדבר הסביר: "בחור מהישיבה הפקיד אצלי את שעונו, בתור נפקד הרי מחויב אני בשמירה". התברר הדבר, שבשעה שכל אחד השתדל להציל כפי יכולתו מרכושו, דאג החפץ חיים להציל את של הזולת.

יש להסתפק האם החפץ חיים נהג בזה לפני משורת הדין, או שמהדין חייב לנהוג כך, למרות שהוא שומר חינוך?

תשובה :

כתב השו"ע [חו"מ סימן ש"ג ס"ג], ששומר שכר פטור משריפה אם לא היה יכול להציל. וכתב הש"ך [סק"ז] שבשו"ת הרמ"א [סימן ק"ו] הוכיח, שאם היה יכול להציל את הפיקדון, אלא שבמקום להציל את של חברו הלך להציל את שלו חייב, וכתב הש"ך שיש לדקדק מדבריו, דאף אם היה שומר חנם חייב דנחשב ליה כפשיעה, ומ"מ צ"ע לדינא. אולם הקצוה"ח [סק"ג] והגתיות [סק"ה] כתבו, שבשומר חינוך פטור.

אך נראה שהנהגה זו של החפץ חיים לא הייתה לפני משורת הדין, או כדי להחמיר את שיטת הש"ך. אלא שיתכן שבענייננו חייב השומר

כתוב שאסור ללמוד כתוב שאסור ללמד, ואף אחד לא לימד אותי שמעתי ולמדתי לבד.

כן ידוע שבנות המשפחה של אחי החזו"א שהיו אצלו, ידעו את המשניות של מסכת מקואות בעל פה כיון שהוא חזר על זה וחזר על זה הרבה פעמים. והם שמעו. והחזון איש אמר, שלימוד אורחותיהם של גדולי הדור הם הם גופי תורה, ועל כן אפשר גם לקנות ספרים וללמוד מאורחותיהם של גדולי הדור, וגם זה שייך באשה.

לכן יכול לקנות ספר של דברי תורה הנוגע לאשה ובזה לשמחה, כשאין דבר אחר לשמחה והיא מבקשת את ה"צאינה וראינה". יעוין עוד במשנת יוסף שם, שלמעשה בכל דבר שמשמח את האשה הוא מקיים מצוות שמחה.

אשתי צמת, וקיבל אישור להתחתן שנית, אך חמותו מקפידה, האם ישי לחושי לה ?

טיאלה :

גרושה המגדלת לבד את שלושת ילדיה, ומרגישה בודדה, בפרט כאשר מגיעה השבת, ואין מי שייקח את בניה לבית הכנסת, ואין מי שיעשה להם קידוש, וכל שבת מבחינתם הוא כמו תשעה באב. הציעו לה שידוך, אב לשני ילדים, שכשבע שנים אחרי החתונה עברה אשתו תאונת דרכים, ומאז היא שוכבת צמח, בתחילה היא שכבה בבית חולים, ולאחר מכן העבירו אותה לבית אמה, כאשר האבא והילדים אינם גרים עמה.

היות והבעל (בן ספרד) נשבע תחת החופה שלא לישא אשה על אשתו כי אם ברשות בי"ד צדק, פנה הבעל אל בי"ד וביקש מהם אישור לישא אשה על אשתו, הרבנים בדקו את הנתונים, ואישרו לו לישא אשה שניה. קודם סגירת השידוך, הבעל סיפר לחמותו האלמנה, שהוא הולך לשאת אשה שניה, וחמותו מאד כעסה עליו, ואמרה לו: "איך אתה מפקיר את אשת נעוריק, והולך להתחתן עם אשה אחרת, וככה אתה מפקירה כשהיא חולה, ומה היא אשמה", וכך עוד מיני דיבורים כאלו. הבעל אינו חושש לדבריה, ורוצה להתחתן, כי גם לו קשה להישאר

קשוטין ככלה שצריכה כ"ד קשוטין והביאה לו [ב"ר י"ח א']. הרי שהתורה מלמדת שצריך לתת לאשה כ"ד קשוטין, שכן הקדוש ברוך הוא הביא לחוה לפני שהביאה לאדם, וא"כ נראה שעד כ"ד תכשיטין צריך לתת.

יש לשאול שהרי מה שנאמר בישעיה זה כ"ד מיני תכשיטים, אבל לקנות מאותו סוג כ"ד תכשיטים לא מצינו שם. י"ל, אמנם מה שנאמר שם זה כ"ד מיני תכשיטין, אבל עדיין האשה יכולה לבחור כ"ד תכשיטין ממה שהיא רוצה, אם רוצה כמה טבעות במקום שרשרת רשאית, ולא דווקא צריכה כ"ד מיני תכשיטין שונים.

שאלה: מה עושים כשכבר קנה לה כ"ד מיני תכשיטים?

תשובה: לכאורה אפשר לקנות לה ספר יפה של דברי תורה, שיהיו ערבים לה, שנאמר בתהלים [פרק י"ט ט']: "פקודי ה' ישרים משמחי לב", וזה הולך גם על האשה שהרי בהלכות אבלות [יו"ד סימן שפ"ד] פסק השו"ע: "אבל, כל שבעה ימים אסור לקרות בתורה, נביאים וכתובים, משנה, גמרא, הלכות ואגדות", והטעם - כתב הש"ך [סק"א] דכתיב "פקודי ה' ישרים משמחי לב", ולא מצינו בזה חילוק בין איש לאשה. הרי שגם אשה אסורה ללמוד תורה כשיושבת שבעה, ורואים מזה שגם האשה שמחה בלימוד התורה. לכאורה דבר זה הוא בנשמת האומה היהודית שיהודי שלומד תורה נהיה בעצמותו שמח שהתורה משמחת, דבר זה יש בין באיש בין באשה. ע"כ יכול לקנות לאשה ספר העוסק בדברי תורה ומוסר הנוגעים אליה ומשמחים את לבה ולשמחה בזה.

אף שב'שאגת אריה' [סימן ס"ט] כתב, שכתוב "פקודי ה' ישרים משמחי לב", והאי משמחי לב אדברי תורה גופייהו קאי שהם משמחים וגורמים לשמחת הלב, וכתב: "אבל נשים שאינן חייבות בת"ת אין להן בהן משום שמחה כלל". י"ל, זהו דווקא בלימוד תורה במה שלא נוגע אל האשה, אבל בדבר שנוגע לאשה, כגון דברי תורה ומוסר, נראה שהתורה משמחת אף את האשה ויוכל לקנות לה דבר ולשמחה.

מסופר שלבן איש חי היתה סבתא, שלמדה כל יום י"ח פרקים משניות, ושאלו אותה הרי כתוב שאסור ללמוד תורה לאשה, והיא השיבה: "לא

שאלתי את גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, איך חָלָה הקפידה, הרי היתה שלא כדין, והשיב, שיתכן שרבה לא אמר לה את הדברים בצורה מספיק יפה וכדומה, ולכן היתה עליו קפידא.

משמע מדבריו שאם החמות מקפידה שלא בצדק כלל, אין לחוש לה, אלא אם יש מקום לקפידא של החמות, כגון שחושבת שלא התמסר הבעל מספיק לאשתו, ומשום כך הגיעה למצבה הקשה, רק אז יש לפייסה ולהסביר לה בנועם ובחן, שטובת נכדיה היא שלא יגדלו כיתומים, אלא שתהיה להם אמא שתטפל בהם, תתמסר לתזונתם וגדילתם.

אך יתכן שאף לדברי גיסי זצ"ל שאין מקום כלל לקפידא, עדיין יש לחוש לכך, שהנה נאמר במסכת יומא [פ"ז], שרב סידר פסוקים לפני רבי, כשנכנסו רבי חייא ובר קפרא ור"ש בר רבי, חזר רב בכל פעם והתחיל את הסידור מחדש, אך בפעם הרביעית כשנכנס רבי חנינא, לא חזר, אמר כמה פעמים אחזור לראש, ורבי חנינא הקפיד, והלך רב לפייסו בערב יום כיפור. כתב ה'שפת אמת' מה שהקפיד רבי חנינא, אף על גב שלא היה מחויב לחזור בשבילו, יש לומר שאף שלא היה כדין מה שהקפיד אזיל רב לפייסו, דביום הכיפורים איכא קפידא שיתפייס אחד עם חברו, ואין נפקותא אם הצדק עמו במה שמקפיד עליו, או לא, מכל מקום צריכין להתפייס.

כלומר שלפעמים קפידא של אדם מזיקה גם אם היא שלא בצדק, ובפרט אלמנה, שבתה שוכבת במצב כזה.

לכן נראה שילכו האיש עם האשה לחמות, ויכתבו לה כתב התחייבות, שבעזרת השם, בתה תקום בקרוב ממיטת חוליה, ואז מיד הם מקבלים על עצמם להתגרש, כדי שיחזור לאשתו הראשונה, ואז בעזרת השם, תרד גם קפידת החמות, ואתם שלום וביתכם שלום, וכל אשר לכם שלום.

לבד, אך האשה (המשודכת) חוששת, ושואלת האם יש מקום לחשוש לקפידת החמות שהיא אלמנה, ואם כן איך יכולה לפייסה?

תשובה :

נאמר במסכת גיטין [ל"ה.]: "ההיא (אלמנה) דאתאי לקמיה דרבה בר רב הונא, (וביקשה שיגבה דמי כתובתה מירושת היתומים), אמר לה מאי איעביד לך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא וכו' אמרה ליה אפכוה לכורסיה... אפכוה לכורסיה (הפכו כסאו וזקפוהו כדי שתתקיים הקללה בכך). ואפ"ה לא איפרק מחולשא". (לא ניצול מלבא לידי חולי, רש"י). צ"ע למה נענש, הרי צדק רבה בר רב הונא במה שפסק לה, וכתב 'הבונה' על גליון העין יעקב וז"ל: "צריך מלך ושופט לדון בחסד ואמת, עם כל זה מה שיקיים ויכין כסאו הוא החסד... ומה גם אלמנה שאמר הנביא, 'שפטו יתום ריבו אלמנה', שיש להפך בזכותם, וטענינן ליתמי ולריב אלמנה, ולכן בא עליו חולי, ונענש קצת כי לא היתה קללת חנים".

אמנם בספר 'עיני שמואל' השיג עליו, הרי מקרא מלא "ודל לא תהדר בריבו", והיה אסור לו לעשות לפנים משורת הדין אלא בשלו, אבל לא בשל חברו, אלא שהיה לו להכניס עצמו לבקש מהבעל דין, לוותר מה כנגדה, והיא במרירות לבה נאנחה על רוע דינה, לכך נענש קצת.

לאור דבריהם נראה שגם בענייננו אף שהחמות האלמנה אינה צודקת, מכל מקום יש לחוש לדברי האלמנה אף שהיא לא צודקת, כאשר היא מדברת במרירות לבה.

אמנם במסכת בבא בתרא [קנ"ג]. מסופר, שרבה פסק כדין לאשה, והיא הקפידה עליו, וקללתו שתטבע ספינתו, ותלמידי רבה הטביעו את בגדיו במים, כדי שקללתה תתקיים, ואפילו הכי לא ניצלה ספינתו מטביעה.

להזכירכם, השיעור הבא יתקיים בעז"ה ביום ב', כ"ד באייר תשפ"ג,

בבית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן בשעה 20:00. תפילת ערבית בשעה 19:45.

ייטיר כוח גדול למערכת קול הלשון ולראשייה, על העברת השיעור באיכות מופלאה.

ניתן להאזין לשיעור בשידור חי מקול הלשון במס' טל' 03-6171004